

ο) π.χ. άσκηση εντός ενός έτους δεν υπάρχει παραγραφή - συνέπειες.

Το τελευταίο στοιχείο αποτελεί νομικό συμπέρασμα.

Δεν είναι του παρόντος να περιγραφεί επακριβώς ο τελευταίος μηχανισμός συλλογισμού, ο οποίος στηρίζεται κυρίως στους κανόνες της επιστήμης της λογικής, προϋποθέτει όμως η κατασκευή του την ύπαρξη πλήρους «νομικής γνώσεως», ώστε το αποτέλεσμα να αντανακλά αληθές νομικό συμπέρασμα.

Δ'. ΝΟΜΙΚΗ ΜΕΤΑ-ΓΝΩΣΗ. ΜΕΤΑ KNOWLEDGE

Στον ανθρώπινο δικανικό Συλλογισμό προϋποτίθενται πλήρη και σαφή στοιχεία (νομοθεσία - πραγματικά περιστατικά).

Ο νομικός όμως, έστω και αν έχει πλημελή στοιχεία, π.χ. κενό νόμου, ή αμφισβητούμενη διάταξη κλπ., θα αναπτύξει τη νομική του κρίση και θα επιχειρήσει τον δικανικό συλλογισμό με ανάλογη ή αναλογική εφαρμογή, έρευνα θεωρίας κλπ. Αντίθετα, στην τεχνητή νοημοσύνη δεν είναι δυνατή η επιτυχής επίλυση του «δικανικού συλλογισμού», εάν η μείζων ή ελάσσων πρόταση είναι ασαφής, ή δεν υπάρχει.

Στην περίπτωση αυτή ο μηχανισμός της Unification (ενοποίησης) ίσως θα αποδώσει λύση, η οποία πιθανότατα δεν θα ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Επομένως τίθεται θέμα αυτοελέγχου στην τεχνητή ευφυΐα, ο οποίος ονομάζεται Μετά - Γνώση (Μετá - Knowledge) και στηρίζεται στην ύπαρξη γνώσεως περί τη γνώση του συστήματος.

Η ύπαρξη μετα-γνώσεως είναι δυσχερής, με συνέπεια πολλά συστήματα να μην έχουν ικανοποιητικό «βάθος Σκέψης» και επομένως να μην μπορούν να διακρίνουν μεταξύ προβλημάτων, των οποίων η λύση δεν είναι δυνατή, γιατί απαιτείται η παροχή επιπλέον γνώσεως, και προβλημάτων που είναι άλυτα λόγω ασυνεπών δεδομένων.

Η επίλυση του προβλήματος αυτού θα σημάνει ίσως την ταυτόχρονη επίλυση του προβλήματος της ανάλογης ή αναλογικής εφαρμογής και εκφράσεως ορθής γνώμης επί ελλείψεως αναγκαίας γνώσεως ή και επί ασυνεπών δεδομένων.

Ε'. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η για πρώτη αναφορά της «νέας τεχνολογίας της γνώσεως» (Artificial Intelligence/Τεχνητή ευφυΐα) σε σχέση με τη Νομική Επιστήμη ίσως προκάλεσε ανάμεικτα συναισθήματα πιθανόν φόβου λόγω αναμενόμενου «ζοφερού μέλλοντος», πιθανόν αδιαφορίας λόγω μη αναφαινόμενων άμεσα απτών συνεπειών, πιθανόν ενδιαφέροντος «ακαδημαϊκού» για τα τεχταινόμενα στις λοιπές προηγμένες χώρες.

Όποια και αν είναι όμως τα «συναισθήματα» αυτά, αναμφισβήτητα θα αναζωπυρωθούν στο μέλλον όταν, «μοιραία» και αναγκαστικά και ανεξάρτητα από επιθυμίες και προβληματισμούς μας, θα συνυπάρξουμε με τη «σκεπτόμενη μηχανή» (μη λησμονούμε ότι δεν είναι μακρινό το παρελθόν κατά το οποίο οι συνάδελφοι νομικοί αγνοούσαν τη νομική πληροφορική και την έστω στοιχειώδη λειτουργία των Η/Υ).

Η ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΗ ΣΕ ΕΚΚΡΕΜΕΙΣ ΔΙΚΕΣ. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ' ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΔΙΑΚΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΕΞΟΥΣΙΩΝ

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ

Ευάγγελου Β. Βενιζέλου, Αναπλ. Καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Α'. ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ

1. Με το άρθρ. 34 παρ. 3 του ν. 1759/1988¹ ορίσθηκαν τα εξής:

«Μισθωτικές συμβάσεις ακινήτων, ιδιοκτησίας ασφαλιστικών οργανισμών (Ν.Π.Δ.Δ.) αρμοδιότητας Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, καλυπτόμενες με οποιονδήποτε τρόπο από τις διατάξεις του νόμου περί επαγγελματικής στέγης, παύουν να ισχύουν, εφ' όσον ο μισθωτής δεν ασκεί ο ίδιος εκμετάλλευση επί του μισθίου ακινήτου. Από της ισχύος του παρόντος, η υφιστάμενη μισθωτική σχέση συνεχίζεται μεταξύ του ιδιοκτήτη και του υπομι-

σθωτή.

2. Κατά τη δημοσίευση και την έναρξη ισχύος του ν. 1759/88 συνέδη να εκκρεμεί ενώπιον του Εφετείου Αθηνών έφεση που είχε ασκήσει το ν.π.δ.δ. με την επωνυμία «Τ...», Ταμείο που εδρεύει στην Αθήνα και εποπτεύεται από το Υπουργείο Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, κατά της Α.Ε. με την επωνυμία «Α.Ε.Ε.Τ.-Ν.Ε.Ε.Ε.», εταιρία που εδρεύει στην Αθήνα, και κατά της 11919/87 απόφασης του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών.

3. Με την παραπάνω απόφαση του ΠολΠρΑθ είχε κριθεί ότι η εταιρία είναι μισθώτρια του μεγάρου ιδιοκτησίας του Ταμείου, που βρίσκεται στην Αθήνα και στην οδό Σ. Η απόφαση αυτή του ΠολΠρΑθ μετά τη δημοσίευση και τη θέση σε ισχύ του νόμου 1759/88 έγινε τελε-

1. ΦΕΚ Α' 50/18.3.88.

σίδικη, με την 4257/88 απόφαση του Εφετείου Αθηνών, και στη συνέχεια αμετάκλητη με την 1255/88 απόφαση του Αρείου Πάγου.

4. Ενόψει αυτών των δεδομένων, μου τέθηκε το ερώτημα, αν οι διατάξεις του άρθρ. 34 παρ. 3 του ν. 1759/88 - στο πεδίο εφαρμογής των οποίων εμπίπτει και η μισθωτική σχέση μεταξύ της Εταιρίας και του Ταμείου - είναι αντίθετες προς το Σύνταγμα ή όχι.

Β'. Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ

I. Ο πυρήνας του προβλήματος

1. Με το άρθρο 34 παρ. 3 του ν. 1759/88 εισάγονται νέες ρυθμίσεις για ορισμένες μισθωτικές σχέσεις που έχουν συναφθεί στο παρελθόν. Κατά τον τρόπο αυτό ο ν. 1759/88 εισάγει μια (γνήσια) αναδρομική ρύθμιση. Όπως θα μας δοθεί η ευκαιρία να αναλύσουμε αμέσως παρακάτω (υπό II), αυτού του είδους οι αναδρομικές ρυθμίσεις είναι συνταγματικά θεμιτές, εφόσον δεν προσκρούουν σε άλλους συγκεκριμένους συνταγματικούς φραγμούς, όπως η συνταγματική προστασία της ιδιοκτησίας (άρθρ. 17 Σ.), η γενική αρχή της ισότητας² ή η διάκριση των εξουσιών³.

2. Στην προκείμενη μάλιστα περίπτωση, η συγκεκριμένη μισθωτική σύμβαση μεταξύ του Ταμείου και της Εταιρίας, που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ν. 1759/88, δεν είχε κριθεί κατά τη δημοσίευση του νόμου ούτε με τελεσίδικη ούτε a fortiori με αμετάκλητη δικαστική απόφαση και συνεπώς κατά τον κρίσιμο χρόνο της δημοσίευσης του ν. 1759/88 δεν είχε παραχθεί δεδικασμένο από τέτοιου είδους αποφάσεις.

3. Δεν τίθεται επομένως κανένα αυτοτελές νομικό πρόβλημα ως προς την αναδρομικότητα αυτή καθ' εαυτή του άρθρ. 34 παρ. 3 ν. 1759/88. Το μόνο κομμικό πρόβλημα που τίθεται είναι αν η ρύθμιση αυτή του ν. 1759/88 προσκρούει ή όχι στη γενική αρχή της ισότητας⁴.

4. Το πρόβλημα αυτό συνιστά τη μήτρα της συνταγματικής αξιολόγησης του ν. 1759/88. Σε περίπτωση θετικής απάντησης το άρθρ. 34 παρ. 3 του ν. 1759/88 θα κριθεί αντισυνταγματικό, γιατί παραβιάζει την αρχή της ισότητας και η αντισυνταγματικότητα αυτή θα διπλασιαστεί αμέσως, γιατί κατά τον τρόπο αυτό η ρύθμιση του ν. 1759/88 θα φιλοδοξούσε να υποκαταστήσει τη δικαστική κρίση σε

εγκριμή υπόθεση και έτσι θα προσέβαλλε την αρχή της διάκρισης των εξουσιών. Αντίθετα, σε περίπτωση αρνητικής απάντησης, το άρθρ. 34 παρ. 3 του ν. 1759/88 θα κριθεί σύμφωνο με το Σύνταγμα, χωρίς επιφυλάξεις ή ενδοιασμούς σχετικά με την αρχή της διάκρισης των εξουσιών.

5. Πυρήνας επομένως του προβλήματος είναι η γενική αρχή της ισότητας και με βάση το κριτήριο αυτό πρέπει να αξιολογηθεί η κρίσιμη διάταξη του ν. 1759/88⁵.

II. Η αναδρομική ισχύς του ν. 1759/88

1. Η εγχώρια νομολογία και θεωρία έχουν να παρουσιάσουν μια μακροχρόνια και συστηματική ενασχόληση με το πρόβλημα της αναδρομικότητας των νόμων⁶. Πάγια θέση της νομολογίας είναι πως ο κοινός νομοθέτης μπορεί να προσδώσει στις διατάξεις που θεσπίζει αναδρομική ισχύ, εφόσον αυτό δεν προσκρούει σε συγκεκριμένους συνταγματικούς φραγμούς, με πρώτο και καλύτερο τον φραγμό του άρθρ. 17 παρ. 1 για την προστασία της ιδιοκτησίας. Η νομολογία⁷ χωρίς διακυμάνσεις αναγνωρίζει στον κοινό νομοθέτη την αρμοδιότητα «... όπως ρυθμίζει κατά το δοκούν αυτά διά κανόνων δικαίου υπ' αυτού τεθειμένων εννόμους σχέσεις πάσης φύσεως και δικαιώματα αναγόμενα εις οιοδήποτε χρόνον και όταν ακόμη εκρίθησαν επί τη βάσει προγενεστέρων νόμων ή ανεγνωρίστησαν διά δικαστικών αποφάσεων, τελεσιδικιών ή μη, υπό την προϋπόθεσιν ότι οι εν λόγω κανόνες δεν ρυθμίζουν μεμονωμένας τινάς σχέσεις αλλά έχουν χαρακτήρα γενικών, δεν προσβάλλουν δε το υπό του άρθρ. 17 του Συντάγματος προστατευόμενον δικαίωμα της ιδιοκτησίας».

2. Παρά τις αντιρρήσεις και τις διακυμάνσεις που έχουν εμφανισθεί παρόμοια είναι και η κρατούσα άποψη στη θεωρία. Η σχετική συζήτηση αναζωπυρώθηκε και μετά τη θέση σε ισχύ του Συντάγματος του 1975⁸. Κρατούσα εί-

5. Παρακάτω υπό III.

6. Βλ. τώρα πια μια εκτενή παρουσίαση της νομολογικής εξέλιξης και της θεωρητικής συζήτησης στην πρόσφατη διατριβή του Σ. Σταματόπουλου, Η δικονομική αναδρομή των νόμων, συστατικών και ερμηνευτικών, 1989, ιδίως σελ. 59 επ. με πλήρεις βιβλιογραφικές αναφορές.

7. Βλ. για παράδειγμα την ΑΠ 2001/86, ΕΕΝ 28.1435.

8. Βλ. ιδίως Ν. Παπαντωνίου, Το πρόβλημα της αναδρομικής δύναμης του νόμου, σε Τιμητικό τόμο για τα 150 χρόνια του Ελεγκτικού Συνεδρίου, 1984, σελ. 25 επ., Π.ρ. Παυλόπουλο, Συμβολή στην νομική θεμελίωση των ορίων της αναδρομικής ισχύος του νόμου, ΤοΣ 1985, 297 επ., Δ. Θ. Τσάτσο, Συνταγματικό Δίκαιο Α', 1985, σελ. 231 επ., Χρ. Σαρτζετάκη, Γενικές αρχές του

2. Άρθρ. 4 παρ. 1 Σ.

3. Άρθρ. 26 παρ. 1 και 3 Σ.

4. Άρθρ. 4 παρ. 1 Σ.

ναι και πάλι η παραδοχή, πως από τη δέσμη των άρθρων 7 παρ. 1, 77 παρ. 2 και 78 παρ. 2 του Σ., που εισάγουν απαγορεύσεις για την αναδρομικότητα ορισμένων κατηγοριών νόμων όπως οι ποινικοί, οι ερμηνευτικοί και οι φορολογικοί, δεν συνάγεται μια γενική απαγόρευση της αναδρομικότητας των νόμων. Αντίθετα συνάγεται, ως ερμηνευτικό συμπέρασμα, η δυνατότητα του κοινού νομοθέτη να θεσπίζει κανόνες με αναδρομική δύναμη, εφόσον κινείται έξω από αυτά τα τρία περιορισμένα πεδία των ποινικών, των φορολογικών και ερμηνευτικών νόμων.

3. Στη σύγχρονη (με σημείο τομής το 1975) εγχώρια βιβλιογραφία κανείς δεν υποστηρίζει κατά τρόπο απόλυτο και άκαμπτο πως η αναδρομικότητα των νόμων προσκρούει σε συνταγματική απαγόρευση. Ακόμη και οι πιο έντονοι υποστηρικτές μιας συσταλτικής θεώρησης δέχονται⁹ ότι η θέσπιση αναδρομικών ρυθμίσεων είναι υπό όρους θεμιτή. Από την άλλη πλευρά, οι υποστηρικτές της κρατούσας άποψης εισέφεραν μια πλούσια επιχειρηματολογία με επάλληλα επιχειρήματα¹⁰, που τελικά εντοπίζει το ζήτημα εκεί που το έχει ήδη προ πολλού επικεντρώσει και η νομολογία: εφόσον δεν υπάρχει άλλος συνταγματικός περιορισμός (όπως η προστασία της ιδιοκτησίας και η αρχή της ισότητας) η αναδρομική ισχύς του νόμου είναι συνταγματικά θεμιτή.

III. Το άρθρ. 34 παρ. 3 ν. 1759/88 και η αρχή της ισότητας

1. Το πρόβλημα λοιπόν εστιάζεται στον γενικό και αφηρημένο χαρακτήρα του ν. 1759/88 και τελικά στην ενδεχόμενη αντίθεσή του προς τη γενική αρχή της ισότητας (άρθρ. 4 παρ. 1 Σ.), με την οποία διασφαλίζεται όχι μόνο η ισότητα ενώπιον του νόμου (και άρα κατά την εφαρμογή του νόμου) αλλά και η ισότητα εκτός του νόμου (και άρα ως προς τη ρύθμιση αυτή καθαυτή).

2. Στο ρυθμιστικό πεδίο του άρθρ. 34 παρ. 3 του ν. 1759/88 εντάσσονται καταρχήν μισθωτικές συμβάσεις ακινήτων, που καλύπτονται με οποιονδήποτε τρόπο από τη νομοθεσία περί επαγγελματικής στέγης. Είναι προφανές ότι ο περιορισμός της ρύθμισης σ' αυτήν την κατηγορία μισθώσεων, είναι βέβαια

συνταγματικώς θεμιτός, γιατί οι μισθώσεις ακινήτων διαφοροποιούνται επαρκώς από τις μισθώσεις κινητών πραγμάτων, ενώ οι επαγγελματικές μισθώσεις υπάγονται μονίμως σε διαφορετικό νομικό καθεστώς από αυτό στο οποίο υπάγονται οι μισθώσεις κατοικιών (ενόψει και του άρθρ. 21 Σ.). Πρόκειται για διαφορετικές πραγματικές και νομικές καταστάσεις και η συνέχεια των νομικών δομών διασφαλίζεται με τη μόνιμη εισαγωγή ειδικών ρυθμίσεων για τις επαγγελματικές μισθώσεις ακινήτων.

3. Στο ρυθμιστικό πεδίο του άρθρ. 34 παρ. 3 ν. 1759/88 υπάγονται πιο συγκεκριμένα οι επαγγελματικές μισθώσεις ακινήτων που ανήκουν στην ιδιοκτησία ασφαλιστικών οργανισμών (ν.π.δ.δ.) αρμοδιότητας Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Πρέπει εδώ ευθύς εξ αρχής να σημειωθεί ότι οι Ασφαλιστικοί Οργανισμοί, που οργανώνουν και διασφαλίζουν την απόλαυση του δικαιώματος στις κοινωνικές ασφαλίσσεις κατά το άρθρ. 22 παρ. 4 του Σ., έχουν τη νομική φύση του ν.π.δ.δ.. Όπως μάλιστα έκρινε πρόσφατα η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας¹¹, δεν είναι συνταγματικά θεμιτή η υποχρεωτική ασφάλιση εργαζομένων σε ασφαλιστικό οργανισμό που δεν έχει τη μορφή ν.π.δ.δ. αλλά τη μορφή αλληλοδομητικού σωματείου, δηλαδή τη μορφή ν.π.ι.δ., γιατί ασφαλιστικός φορέας κατά το άρθρ. 22 παρ. 4 του Σ. μπορεί να είναι μόνο το Δημόσιο ή ν.π.δ.δ.

Στο πεδίο εφαρμογής του άρθρ. 34 παρ. 3 του ν. 1759/88 υπάγονται επομένως όλοι οι ασφαλιστικοί οργανισμοί. Η ειδική αναφορά στη νομική τους φύση ως ν.π.δ.δ. είναι συνταγματικώς αυτονόητη και υποχρεωτική και πάντως δεν στενεύει το πεδίο εφαρμογής της ρύθμισης, ούτε περιορίζει το γενικό και αφηρημένο χαρακτήρα της. Τέλος, η αναφορά του νόμου μόνο στους ασφαλιστικούς οργανισμούς αρμοδιότητας του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων είναι επίσης αυτονόητη και πάντως δεν πλήττει τη γενικότητα της ρύθμισης. Όλοι οι ασφαλιστικοί οργανισμοί (με ελάχιστες εξαιρέσεις) υπάγονται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ή πάντως και στην αρμοδιότητα του Υπουργείου αυτού, το οποίο είναι πάντως συναρμόδιο. Το άρθρ. 34 παρ. 3 του ν. 1759/88 δεν αναφέρεται στους ασφαλιστικούς οργανισμούς αποκλειστικής αρμοδιότητας, αλλά αρμοδιότητας γενικώς του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Άρα και από την άποψη αυτή δεν τίθεται πρόβλημα ως προς τη γενικότητα της ρύθμισης. Πρόβλημα που

διαχρονικού δικαίου, σε Προσφορά στον Γ. Μιχαηλίδη - Νουάρο Α', 1987, σελ. 1 επ., Ελλ.Δνη 29.1 επ.

9. Βλ. Ν. Παπαντωνίου, δ.π. και Δ. Θ. Τσατσο, δ.π.

10. Βλ. για παράδειγμα τη συλλογιστική αλλά και το συμπέρασμα των Πρ. Παυλόπουλου, δ.π., και Χρ. Σαρτζετάκη, δ.π.

11. Ολ. ΣτΕ 5024/87, ΤοΣ 1988.348.

και εάν ετίθετο θα είχε αντίστροφη κατεύθυνση. Θα έπρεπε να καθορισθεί ποια θα ήταν η τύχη ανάλογων συμβάσεων που είχαν συνάψει ασφαλιστικοί οργανισμοί (ν.π.δ.δ.), για τους οποίους το Υπουργείο Υγείας δεν είναι κατά νόμο ούτε αποκλειστικά αρμόδιο ούτε συναρμόδιο. Ίσως στην περίπτωση αυτή - που δεν μας απασχολεί τώρα - η λύση να βρισκόταν στην αναλογική και επεκτατική εφαρμογή της ρύθμισης του άρθρ. 34 παρ. 3 του ν. 1759/88.

4. Η ρύθμιση, βέβαια, περιλαμβάνει μόνο ν.π.δ.δ. που είναι ασφαλιστικοί οργανισμοί. Η διαφοροποίηση όμως των ν.π.δ.δ. σε σχέση με τους ιδιώτες και τα ν.π.ι.δ. είναι - όπως υπογραμμίσαμε - όχι μόνο εύλογη αλλά συνταγματικά επιβεδλημένη. Ενώ η διαφοροποίηση των ασφαλιστικών οργανισμών ν.π.δ.δ. σε σχέση με όλα τα υπόλοιπα ν.π.δ.δ. θεμελιώνεται στην εκ του Συντάγματος (άρθρ. 22 παρ. 4) προσδιορισμένη αποστολή τους, που συνίσταται στην πραγμάτωση ενός συγκεκριμένου κοινωνικού δικαιώματος¹². Για το λόγο άλλωστε αυτό σταθερό στοιχείο της νομικής μεταχείρισης των ασφαλιστικών ταμείων είναι η διαφοροποίησή τους από άλλα ν.π.δ.δ., ιδίως σε ό,τι αφορά την αποτελεσματικότερη και επωφελέστερη αξιοποίηση των κεφαλαίων τους και της ακίνητης περιουσίας τους. Τέτοιες ρυθμίσεις είναι διάχυτες και στη νομοθεσία: Αυτό συμβαίνει με τις καταθέσεις και με την τοκοφορία των αποθεματικών των ασφαλιστικών οργανισμών, με την αγορά ομολόγων ή μετοχών Τραπεζών του Δημοσίου τομέα ή και ιδιωτικών κλπ. Με το ν. 1759/88 ο νομοθέτης μεριμνά για την αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας των ασφαλιστικών ταμείων, χωρίς να παρεμβαίνει η διαμεσολάβηση μισθωτών, μόνος ρόλος των οποίων είναι η εισπραξη του μισθώματος από τον υπομισθωτή, η παρακράτηση ενός μικρού ή μεγάλου ποσοστού και η απόδοση του υπολοίπου στο ταμείο. Η νομική ρύθμιση αυτής της ιδιόρρυθμης κατάστασης προς όφελος των ασφαλιστικών οργανισμών δεν προσκρούει βέβαια σε καμιά συνταγματική διάταξη.

5. Είναι συνεπώς προφανές ότι, στο πλαίσιο της αναλογικής - διαφοροποιητικής ισότητας που κατοχυρώνει το Σύνταγμα του 1975/86, ο νόμος 1759/88 ρύθμιζε με ειδικό τρόπο μια πραγματική και νομική κατάσταση, που διαφοροποιείται από άλλες με μεγάλη νομική και πραγματολογική ευκρίνεια, δηλαδή τις μισθώσεις που έχουν συνάψει οι ασφαλιστικοί οργανισμοί για την αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας τους προς όφελος τελικά των ασφαλισμένων.

6. Με την έννοια αυτή το άρθρ. 34 παρ. 3 ν. 1759/88 δεν προσκρούει βέ-

βαια στην αρχή της ισότητας. Είναι μάλιστα εξαιρετικά εύκολο να αναζητήσει κανείς στο σημείο αυτό κάποιο λόγο «γενικού συμφέροντος»¹³, που δικαιολογεί την ειδική αυτή ρύθμιση, γιατί ο λόγος αυτός γενικού συμφέροντος είναι, όπως είδαμε, συνταγματικά τυποποιημένος και επιβεδλημένος με το άρθρ. 22 παρ. 4 του Σ., που εισάγει και διασφαλίζει το δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης¹⁴. Ένας, άλλωστε, βασικός διάυλος, μέσα από τον οποίο διασφαλίζεται η άμεση εφαρμογή των συνταγματικών διατάξεων, με τις οποίες προστατεύονται κοινωνικά δικαιώματα, είναι η λειτουργία των διατάξεων αυτών ως λόγων γενικού συμφέροντος, που εκ του Συντάγματος και εξ ορισμού όχι μόνο δικαιολογούν αλλά και επιβάλλουν τη διαφορετική νομική μεταχείριση διαφορετικών νομικών και πραγματικών καταστάσεων¹⁵.

IV. Το άρθρο 34 παρ. 3 ν. 1759/88 και η αρχή της διάκρισης των εξουσιών

1. Εφόσον λοιπόν η κρίσιμη διάταξη του νόμου 1759/88 - για όσους λόγους σημειώσαμε - δεν προσκρούει, αλλά αντίθετα πραγματώνει την αρχή της ισότητας, δεν τίθεται ούτε ζήτημα πιθανής παράβασης της αρχής της διάκρισης των εξουσιών¹⁶.

2. Η ρύθμιση της παραγράφου 3 του άρθρου 3 του ν. 1759/1988 είναι βέβαια μια ρύθμιση ειδική σε σχέση με τη γενική νομοθετική μεταχείριση των επαγγελματικών μισθώσεων. Ο ειδικός όμως χαρακτήρας της ρύθμισης δεν στερεί απ' αυτήν τον γενικό και αφηρημένο χαρακτήρα της. Ο γενικός και αφηρημένος χαρακτήρας της ρύθμισης θα ετίθετο εν αντιθέτωση μόνο εάν βρισκόμασταν μπροστά σε μια παράβαση της αρχής της ισότητας. Τέτοια όμως παράβαση, όπως είδαμε¹⁷, δεν υπάρχει.

3. Θα μπορούσε ίσως να προβληθεί ο ισχυρισμός, ότι ο ν. 1759/88 εκδόθηκε ενόψει συγκεκριμένης ανοικτής δίχης - αυτής για την οποία εκδόθηκαν οι δικαστικές αποφάσεις που σημειώσαμε στην αρχή¹⁸.

13. Κριτήριο στο οποίο φαίνεται να επιμένει ιδιαίτερος ο Πρ. Παυλόπουλος, ό.π., και ο Σ. Σταμάτος - πουλος, ό.π., σελ. 350 με περισσότερες αναφορές.

14. Βλ. τώρα πο αναλυτικά, Ε. Β. Βενιζέλος, Το γενικό συμφέρον και οι περιορισμοί των συνταγματικών δικαιωμάτων, 1990, σελ. 147 επ.

15. Βλ. ενδεικτικά Δ. Θ. Τσάτσο, Συνταγματικό Δίκαιο Γ - Θεμελιώδη Δικαιώματα, 1988, σελ. 211 επ.

16. Βλ. γενικότερα, Π. Παράρα, Σύνταγμα 1975, Corpus I, 1982, αρ. 26, αρ. 1 επ.

17. Παραπάνω, υπό II.

18. Παραπάνω, υπό Α'.

12. Βλ. και πάλι την ολ. ΣτΕ 5024/87, ό.π.

Ο ισχυρισμός όμως αυτός, αφενός μεν είναι εμπειρικού χαρακτήρα και διασπά τη «δογματική» αξιολόγηση του ν. 1759/89, αφετέρου δε διαφεύδεται από την ίδια τη διάταξη του ν. 1759/88:

Όπως σημειώσαμε (Α.΄ 2), κατά τη δημοσίευση του ν. 1759/88 εκκρεμούσε ενώπιον του Εφετείου Αθηνών έφεση κατά της 11919/87 αποφάσεως του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών για υπόθεση σχετική με τη μισθωτική σχέση μεταξύ εταιρίας και ταμείου. Ο κοινός νομοθέτης είχε την ευχέρεια να προβλέψει ρητά ότι η νέα ρύθμιση του άρθρ. 34 παρ. 3 ν. 1759/88 θα καταλάμβανε και τις εκκρεμείς στο Εφετείο δίκες, εισάγοντας απόκλιση από το γενικό δικονομικό κανόνα του άρθρ. 533 παρ. 2 ΚΠολΔ¹⁹. Τέτοια ρήτρα δεν περιλαμβάνεται στην κρίσιμη διάταξη του ν. 1759/88 και άρα το ίδιο το corpus του νόμου διαφεύδει τον ισχυρισμό, ότι η νέα ρύθμιση εισήχθη ενόψει συγκεκριμένης δίκης και για να υποκαταστήσει τη δικαστική κρίση.

Δεν νοείται να εισάγεται νέα ρύθμιση δήθεν για να επέμβει σε συγκεκριμένη υπόθεση που εκκρεμεί στο Εφετείο και αυτή η συγκεκριμένη δίκη να μην καταλαμβάνεται από το νόμο και αυτό άσχετα από το κύριο ζήτημα που ήχθη σε δικαστική κρίση με τις αποφάσεις που εξετάσαμε στην αρχή (Α.΄2) και άσχετα από το περιεχόμενο και την έκταση του δεδικασμένου που παράγεται από αυτές, δεδικασμένο το οποίο είναι αυστηρά περιορισμένο με κριτήρια το αντικείμενο και τη νομική βάση της δίκης εκείνης.

19. Βλ. σχετικά ΑΠ 335/85, εισηγ. Χ. Σαρτζετάκης, ΤοΣ 1986.492 επ.

Είναι άρα προφανές ότι η διάταξη του άρθρου 34 παρ. 3 ν. 1759/88 δεν προσκρούει στην αρχή της διάκρισης των εξουσιών²⁰.

4. Το γεγονός πως οι περιπτώσεις που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρ. 34 παρ. 3 ν. 1759/88 είναι αριθμητικά περιορισμένες, δεν σημαίνει ούτε ότι η ρύθμιση αυτή είναι αντίθετη προς την αρχή της ισότητας ούτε ότι παραδιάζει την αρχή της διάκρισης των εξουσιών. Αυτό ισχύει κατά μείζονα λόγο για τη ρύθμιση του ν. 1759/88, η οποία - όπως σημειώσαμε - παρενέδη σε έννομες σχέσεις διαμορφωμένες στο παρελθόν, αλλά παρενέδη σε βαθμό μικρότερο από αυτόν που θα ήταν συνταγματικά θεμιτό, σύμφωνα με τις θέσεις της νομολογίας.

Γ'. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

1. Με βάση τις παρατηρήσεις που προηγήθηκαν καταλήγω στο συμπέρασμα, πως η διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 34 του ν. 1759/88 δεν προσκρούει ούτε στη γενική αρχή της ισότητας ούτε στην αρχή της διάκρισης των εξουσιών και άρα είναι σύμφωνη προς το Σύνταγμα.

2. Κατά συνέπεια, η διάταξη του άρθρ. 34 παρ. 3 του ν. 1759/88 αναπτύσσει κατά τρόπο συνταγματικώς θεμιτό την αναδρομική της ισχύ για όσες έννομες σχέσεις εμπίπτουν στο ρυθμιστικό της πεδίο και κατά το μέτρο που εμπίπτουν στο πεδίο αυτό.

20. Άρθρ. 26 παρ. 1 και 3 Σ.

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΗ ΣΤΗΛΗ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΙΡΗΝΟΔΙΚΕΙΟΥ ΚΟΥΦΑΛΙΩΝ

Για το θέμα της εύρυθμης λειτουργίας του Ειρηνοδικείου Κουφαλίων το Δ.Σ. του Συλλόγου μας απέστειλε προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης το ακόλουθο υπ' αριθ. πρωτ. 5798/12.4.1990 έγγραφό του:

Κύριε Υπουργέ,

Σας γνωρίζουμε ότι το Ειρηνοδικείο Κουφαλίων, παρά το γεγονός ότι βρίσκεται σε γεωγραφική περιοχή με μεγάλο αριθμό δικαστικών υποθέσεων, υπολειτουργεί, γιατί από δεκαμήνου και πλέον δεν έχει τοποθετηθεί γραμματέας.

Η δικαστική υπάλληλος που υπηρετεί στο Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης κ. Παγώνα Ιδανούδη έχει υποβάλει σχετική αίτηση, για μετάθεσή της στο Ειρηνοδικείο Κουφαλίων, πλην όμως δεν έχει γίνει μέχρι σήμερα καμιά ενέργεια. Ζητούμε να μας πληροφορήσετε εάν έχει μετατεθεί άλλη υπάλληλος στο παραπάνω Ειρηνοδικείο και σε καταφατική περίπτωση πότε θα τοποθετηθεί.

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου μας, στη συνεδρίασή του της 29.3.1990, ύστερα από συζήτηση στο σοβαρό αυτό θέμα, ομόφωνα αποφάσισε να ζητήσει την όσο το δυνατόν ταχύτερη πλήρωση της παραπάνω θέσεως, για οριστική ρύθμιση του προβλήματος.

Ο Πρόεδρος
ΧΑΡΑΛ. Ν. ΝΑΣΛΑΣ

Ο Γεν. Γραμματέας
ΓΙΩΡΓΟΣ Θ. ΙΓΝΑΤΙΑΔΗΣ